

Абагульненне па тэме «Беларусь і цывілізацыі свету ў перыяд ранняга Новага часу»

Працуем з паняццямі

1. А. Вывучыце прапанаваны пералік паняццяў і ўключыце ў табліцу тэя, з дапамогай якіх можна ахарактарызаваць розныя бакі развіцця тэрыторыі Беларусі ў перыяд ранняга Новага часу.

Абсалютызм, Адраджэнне, Асветніцтва, барока, буржуазная рэвалюцыя, валока, Генрыхавы артыкулы, дысідэнт, імперыя, каланіялізм, капіталізм, класіцызм, Контррэфармацыя, «ліберум вета», магнацкае прадпрымальніцтва, мануфактура, Пакта канвента, паланізацыя, прамысловая рэвалюцыя, прыгоннае права, пратэцыйнізм, пратэстантызм, рэлігійная вайна, Рэфармацыя, самаізаляцыя, сарматызм, сойм, Статут, фальварак, фальварачна-паншчынная сістэма, царкоўная унія, цэх, шляхецкая рэспубліка, Эдукацыйная камісія.

Палітычнае развіццё	Эканамічнае развіццё	Духоўнае развіццё

Б. Ахарактарызуйце палітычнае, эканамічнае і духоўнае развіццё тэрыторыі Беларусі (на выбар) у перыяд ранняга Новага часу, выкарыстоўваючы паняцці з табліцы.

Чытаем і пераўтвараем розныя віды тэкстаў

2. Разгледзьце картасхему, уважліва прачытайце вытрымку з польскай хронікі, выканайце прапанаваныя заданні.

«Яны ўсталі. І нават сярод нас, палякаў, мала хто не плакаў або не быў да глыбіні душы крануты жалем, таму што многія з паноў-рады абліваліся слязьмі. 1 ліпеня падаўлены А. Валовіч дрыготкім голасам чытаў тэкст прысягі, а іншыя, заходзячыся плачам, паўтаралі за ім».

А. Дайце назву картасхеме, указаўшы храналагічны перыяд, які яна характарызуе. Свой адказ абгрунтуйце.

Б. Якая падзея аб'ядноўвае прадстаўленую картасхему і ўрывак з польскай хронікі? Калі яна адбылася? Што выклікала такія пачуцці ў прадстаўнікоў паноў-рады?

В. Ахарактарызуйце названую вамі ў папярэднім заданні падзею паводле наступнага плана.

Год, назва	Прычыны	Умовы	Вынікі

Г. Якія наступствы для Усходняй Еўропы, у тым ліку для ВКЛ, мела гэтая падзея?

Аналізуем, тлумачым, разважаем

3. Дакажыце або абвергніце наступныя тэзісы.

А. Аграрная рэформа сярэдзіны XVI ст. была выклікана як унутранымі, так і знешнімі прычынамі.

Б. Унутрыпалітычныя падзеі ў Рэчы Паспалітай XVII ст. спрыялі эканамічнаму ўздыму беларускіх зямель.

В. Мануфактуры зрабіліся пануючай формай арганізацыі вытворчасці на тэрыторыі Беларусі ў другой палове XVIII ст.

Г. Большая частка ўніятаў на тэрыторыі Беларусі — прадстаўнікі сялянскага саслоўя.

Д. Цэнтрамі развіцця культуры на тэрыторыі Беларусі ў XVII–XVIII стст. з’яўляліся каралеўскія ўладанні.

4. Усталюйце ўзаемасувязь у прапанаваных ланцужках.

А. Каланіяльныя захопы — фарміраванне імперый Новага часу — усталяванне абсалютных манархій.

Б. Рэфармацыя — рэлігійныя войны ў Еўропе — Вестфальская сістэма міжнародных адносін.

В. Лівонская вайна — утварэнне Рэчы Паспалітай — паланізацыя беларускіх зямель.

Г. Першапачатковае накапленне капіталу — развіццё мануфактурнай вытворчасці — развіццё рэгіянальнага і міжнароднага гандлю — прамысловы пераварот.

5. А. Назавіце краіну (-ы), звязаную (-ыя) з названай гістарычнай падзеяй або працэсам эпохі Новага часу. Раствлумачце, чаму менавіта ў гэтай краіне (-ах) яны адбыліся:

→ пачатак эпохі Адраджэння;

- «шляхецкая рэспубліка»;
- палітыка самаізаляцыі;
- агароджванні;
- «асветны абсалютызм»;
- вайна за незалежнасць.

Б. Паразважайце, як гэтыя падзеі і працэсы, што пачаліся/адбываліся ў асобных краінах, паўплывалі на гістарычнае развіццё іншых краін і народаў.

Параўноўваем

6. Напачатку Новага часу на тэрыторыі Заходняй Еўропы прыгоннае права практычна адсутнічала. У Цэнтральнай і Усходняй Еўропе, наадварот, запрыгоньванне сялян умацнілася, а прыгонніцтва надоўга зрабілася найважнейшым элементам сацыяльных адносін у сельскай гаспадарцы.

А. Чым можна растлумачыць гэтыя працэсы?

Б. Параўнайце этапы запрыгоньвання сялян на беларускіх землях і ў Расійскай дзяржаве. Зрабіце вывад.

Этапы запрыгоньвання сялян на тэрыторыі Беларусі		Этапы запрыгоньвання сялян у Расійскай дзяржаве	
1447 г. Прывілей Казіміра	Даваў феадалам права чыніць суд над залежнымі сялянамі; забараняў феадалам прымаць збеглых	1497 г. Судзебнік Івана III (Указ аб Юр'евым дні)	Абмежаваў пераход сялян двума тыднямі на год (у Юр'еў дзень) з выплатай «пажылога»
1468 г. Судзебнік Казіміра	Уводзіў пакаранне за дапамогу збеглым сялянам	1550 г. Судзебнік Івана IV	Пацвердзіў рашэнне 1497 г. аб Юр'евым дні, павялічыў «пажылое»
1529 г. I Статут ВКЛ	Уводзіў «земскую даўніну»: «пахожы» селянін, які пражыў на зямлі феадала больш за 10 гадоў, рабіўся «непахожым»	1581 г. Указ Івана IV аб «запаветных летах»	Забараніў пераход сялян у Юр'еў дзень
1557 г. «Устава на валокі»	Змацоўвала сялян за валокімі	1597 г. Указ аб «урочных летах»	Уводзіў 5-гадовы тэрмін пошуку збеглых сялян

1566 г. II Статут ВКЛ	Пацвярджаў «земскую даўніну»; уводзіў 10-гадовы тэрмін пошуку збеглых сялян	1607 г. Указ Васіля Шуйскага аб пошуку збеглых	Уводзіў 15-гадовы тэрмін пошуку збеглых сялян
1588 г. III Статут ВКЛ	Уводзіў 20-гадовы тэрмін пошуку збеглых сялян	1649 г. Саборнае ўлажэнне	Адмена ўрочных гадоў. Бестэрміновы пошук сялян і іх вяртанне

Сістэматызуем веды

7. Пералічыце перадавыя ідэі і дасягненні Новага часу. Якія змянілі жыццё грамадства? Вынікамі якіх з іх мы карыстаемся сёння?

8. Якімі падзеямі/з'явамі/працэсамі вы б дапоўнілі стужку часу ў пачатку дадзенага раздзела? Прапануйце форму для іх абазначэння (карта, карціна, фотаздымак, цытата, фрагмент крыніцы, дата і інш.).